диверсифікація та платформування. Використовуючи вихідні дані, сучасне підприємство може обирати модель масштабування як стратегію розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гарніш В. Масштабування бізнесу. Покрокова стратегія збільшення прибутків / пер. з англ. Київ : Наш Формат, 2018. 328 с.

2. Гоффман Р., Джон Коен Дерен Тріфф Майстри масштабування. Неочевидні істини від найуспішніших підприємців світу / пер. з англ. Київ : Лабораторія, 2020. 320 с.

3. Грейнер Л. Е. Еволюція та революція в процесі зростання організацій. Harvard Business Review. 1998. URL: Greiner.pdf

4. Побоченко, Л. М., & Хомутовська, Д. П. (2014). Основні тенденції вибору національними компаніями пріоритетних регіонів експансії. Молодий вчений, (5 (1)), 172-175.

5. Ansoff, H. I. (1957). Strategies for diversification. Harvard business review, 35(5), 113-124. URL: https://surl.li/qpzlfi

6. Vaughn, C. L. (1979). Franchising: its nature, scope, advantages, and development (Vol. 13816). Lexington, MA: Lexington Books.

7. Williamson, O. E. (1971). The vertical integration of production: market failure considerations. The American economic review, 61(2), 112-123. URL: https://www.jstor.org/stable/1816983

8. Porter, M. E., & Strategy, C. (1980). Techniques for analyzing industries and competitors. Competitive Strategy. New York: Free, 1, 76.

Поляк К. Ю.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри документальних комунікацій та менеджменту,
Рівненський державний гуманітарний університет

СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЧЕРЕЗ ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ КОНТЕКСТ

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки підприємства функціонують у високодинамічному конкурентному середовищі, що характеризується значною невизначеністю, швидкими змінами ринкової кон’юнктури та посиленням вимог до ефективності використання ресурсів. Підвищення конкурентоспроможності є ключовим фактором стабільного розвитку підприємств, оскільки здатність адаптуватися до змін зовнішнього

середовища та раціонально використовувати наявні ресурси визначає їх економічний успіх. Важливого значення набуває формування економічних механізмів управління витратами, які дозволяють оптимізувати матеріальні, трудові та фінансові ресурси, знижувати собівартість продукції, підвищувати рентабельність діяльності та зміцнювати позиції підприємства на національному і міжнародному ринках.

Конкурентоспроможність підприємства визначається як здатність створювати продукцію або надавати послуги, що за економічними, технологічними та якісними характеристиками перевищують пропозиції конкурентів, а також ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища. Основними детермінантами конкурентоспроможності є ефективність використання ресурсів, оптимізація структури витрат, інноваційна активність, стратегічне управління та адаптація до ринку. Дослідження національної та міжнародної практики свідчить, що ефективне управління витратами є центральним інструментом формування конкурентних переваг, забезпечуючи фінансову стійкість, довгострокові переваги та підвищення ефективності діяльності.

Міжнародний досвід показує, що сучасні компанії підвищують конкурентоспроможність через інтеграцію стратегічного управління витратами з інноваційними технологіями та цифровими платформами. Використання систем бізнес-аналітики дозволяє підприємствам ефективно планувати та контролювати витрати, оптимізувати виробничі процеси, адаптувати їх до зміни попиту та забезпечувати оптимальне використання ресурсів. Підприємства, які впроваджують сучасні інструменти управління витратами та бізнес-процесами, демонструють значне підвищення продуктивності та стійкі конкурентні позиції у глобальному середовищі. Аналіз даних Світового банку свідчить, що інтеграція стратегічного планування, управління витратами та інноваційних технологій є ключовою для підвищення конкурентоспроможності підприємств у кризові періоди та умовах високої волатильності ринків.

Ефективне управління витратами розглядається не лише як контроль за використанням ресурсів, а й як стратегічний механізм, що безпосередньо впливає на фінансові результати та формування конкурентних переваг. Застосування методів бюджетування, калькулювання собівартості продукції, аналізу беззбитковості, контролю за центрами відповідальності та впровадження систем контролінгу дозволяє своєчасно виявляти неефективні витрати, оптимізувати структуру витрат і підвищувати ефективність використання ресурсного потенціалу. Стратегічне управління витратами передбачає довгострокове планування витрат у контексті стратегічних цілей розвитку

підприємства, що забезпечує баланс між економією ресурсів і підвищенням якості продукції та послуг.

Раціональне використання ресурсів сприяє підвищенню продуктивності, ефективності виробничих процесів і адаптивності підприємства до змін ринку. Впровадження інноваційних технологій, автоматизація бізнес-процесів, використання цифрових інструментів та сучасних систем забезпечує прозорість витратних потоків і створює передумови для стійких конкурентних переваг. Комплексне поєднання оптимізації витрат, стратегічного управління та інноваційного розвитку дозволяє формувати довгострокові конкурентні переваги та підвищувати рентабельність підприємств як на національному, так і на міжнародному рівні.

Сучасні економічні механізми управління витратами також включають інтеграцію принципів корпоративної культури, орієнтованої на ефективність та інновації. Мотивація персоналу, прозорі процедури контролю витрат, навчання та розвиток професійних компетенцій співробітників формують умови для раціонального використання ресурсів та підвищення продуктивності. Досвід провідних міжнародних компаній свідчить, що корпоративна культура, яка підтримує оптимізацію витрат і інноваційний розвиток, значно підвищує конкурентоспроможність у глобальному масштабі.

У сучасних умовах особливого значення набуває інтеграція антикризового управління витратами, що передбачає не лише скорочення неефективних витрат, а й прогнозування ризиків, оптимізацію фінансових потоків та адаптацію бізнес-процесів до зміни ринкових умов. Використання цифрових технологій дозволяє підприємствам оперативно відстежувати витрати, аналізувати їхню ефективність у режимі реального часу та приймати стратегічні рішення щодо перерозподілу ресурсів. Інтеграція екологічних, соціальних та управлінських факторів у процес управління витратами забезпечує конкурентні переваги на міжнародних ринках, підвищує інвестиційну привабливість та формує умови для довгострокового сталого розвитку.

Ще одним важливим напрямом є розвиток кооперації та цифрових екосистем, які дозволяють компаніям інтегрувати свої витратні та виробничі процеси у глобальні ланцюги створення вартості. Інтегроване управління витратами у таких системах забезпечує прозорість фінансових потоків, підвищує ефективність використання ресурсів та дозволяє гнучко реагувати на зміни попиту. Міжнародні приклади свідчать, що підприємства, які впроваджують цифрові екосистеми та обмінюються даними про витрати та ефективність з партнерами, досягають вищого рівня конкурентоспроможності та стійкості у глобальній економіці.

Отже, підвищення конкурентоспроможності підприємства можливе лише за умов комплексного застосування економічних механізмів управління витратами, оптимізації структури ресурсів, впровадження інноваційних технологій та стратегічного управління. Раціональне управління витратами стає стратегічним інструментом формування стійких конкурентних переваг, забезпечуючи підвищення продуктивності, зниження собівартості продукції, підвищення рентабельності та створення передумов для сталого розвитку підприємства у сучасному ринковому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Биба В. В., Пінчук Н. М., Корунський В. В. Управління витратами в організаційному менеджменті // Інвестиції: практика та досвід. – 2024. – № 8. – С. 141–145.

2. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент підприємства. – Київ : Ніка-Центр, 2020. – 448 с.

3. European Commission. Competitiveness of Enterprises Report 2024. – Brussels : European Commission, 2024. – 112 p.

4. OECD. Strengthening SMEs and Entrepreneurship for Productivity and Inclusive Growth. – Paris : OECD Publishing, 2019. – 160 p.

5. Porter M. Competitive strategy: techniques for analyzing industries and competitors. – New York : Free Press, 2020. – 416 p.

6. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства. – Київ : Знання, 2022. – 560 с.

7. Savkiv U., Leshchuk H., Moniuk V. The interrelation between business planning and cost management of an enterprise during a crisis period for maintaining competitiveness and making effective managerial decisions // The Actual Problems of Regional Economy Development. – 2025. – Т. 2, № 21. – P. 443–451.

8. World Bank. Global economic prospects. – Washington, DC : World Bank, 2023. – 160 p.